

Отримано 27.07.2023
Голова спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.030
з.ф.н., проф. Колесник О.С.

Голові спеціалізованої
вченої ради
ДФ 26.133.030
у Київському університеті
імені Бориса Грінченка
доктору філологічних наук,
професору кафедри германської філології
Факультету романо-германської філології
Колеснику Олександрі Сергійовичу

Рецензія

Босої Віги Петрівни, кандидата педагогічних наук, доцента кафедри романської філології та порівняльно-типологічного мовознавства Факультету романо-германської філології Київського університету імені Бориса Грінченка на дисертаційну роботу **Бахтіної Анни Олегівни «Полілатеральність емоїї в комп'ютерному бутті (на матеріалі сучасних європейських мов)»**, подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філології

1. Актуальність теми дослідження.

Епоха цифровізації, яка останніми роками була також підпорядкована вимушеним оцифруванням людського буття через пандемію, спричинену вірусом Covid-19, а згодом і військовим станом в країні через повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну, вносить суттєві корективи не лише у зовнішню систему нашого життя, а й у внутрішню – передусім у людську мову та мислення. Штучні мови, а найбільше – мови соціальних мереж, як-от мова емоїї, стають основою практичної діяльності та психо-емоційного стану людини. Таким чином, людське буття в цілому трансформується у цифрове буття або, користуючись застосованою в дисертації Анни Бахтіної, у комп'ютерне буття, яке включає в себе складну сферу синтезу дійсності, людського досвіду та діяльності, що опосередковані новітніми цифровими та інформаційними технологіями. Відповідно, виходячи з усього вищесказаного, окреслюється й основна проблема людського буття на перетині комп'ютерного: перцепція та інтерпретація мовного знака емоїї та мови в цілому. Проблема ця великою мірою підкреслена

іконічністю знака емоїї, елементи візуалізації якого залежать від різних зовнішніх та внутрішніх чинників людського мислення. Специфіка самого людського мислення передбачена рідною (ментальною) мовою людини, яка кардинально відрізняється від специфіки мови іншої людини. Цю проблему дисертантка і розглядає крізь призму мови емоїї як одного із найсучасніших та найпопулярніших явищ комп'ютерного буття, яке, з одного боку, покликане привнести оперативність у комунікацію між людьми, з іншого – ускладнює сприйняття та розуміння через своє невербальне вираження. І в цьому відношенні обрана автором дисертації методологія емпіричних експериментів може бути охарактеризована як цілком доцільна, адекватна об'єктно-предметній сфері роботи.

2. Наукова новизна результатів дисертації.

Основні результати дисертації характеризуються **науковою новизною**, адже вперше експериментальним шляхом, з урахуванням усіх попередніх висновків та результатів експериментів стосовно перцепції та інтерпретації емоїї, структурного та феноменологічного рівнів оптичних знаків, було створено цифрову матрицю знака емоїї.

3. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

У теоретичному плані дисертаційна робота Бахтіної Анни Олегівни полягає передусім в уточненні розуміння мови як знакової системи, в якій уже довгі роки й століття постулатом є поняття білатеральності мовного знака, яке належить мовознавцю Ф.де Сосюру. Анна Олегівна вносить доповнення в поняття білатеральності, вводячи в науковий обіг поняття полілатеральності (багатовекторності) по відношенню до іконічних мов, зокрема до досліджуваної дисертанткою мови емоїї. На базі визначеного поняття полілатеральності Анною Олегівною побудований методологічний корпус дослідження знака емоїї, який передбачає мультидисциплінарний підхід до дослідження об'єкта, а отже, й різні методики.

Практичне значення одержаних результатів проведеного дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані як теоретико-практична основа в різних галузях науки, а саме у мовознавстві, філософії мови, логіці, культурології тощо. Матеріали дисертації можуть бути використані в процесі професійної підготовки фахівців із філології та філософії або ж на перетині згаданих наук у вищих навчальних закладах.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження базується на належному аналізі й раціональному використанні положень і висновків, сформульованих у матеріали результатів емпіричних експериментів, з яких вибудовувалася гіпотеза про полілатеральність, виведена дисертанткою попередньо: Еможі як графічний мімезис, Еможі-асоціації, Логіко-феноменологічний експеримент, Логокомбінаторний експеримент, лінгвокриміналістичний експеримент.

Одержанню **достовірних результатів** сприяв і належний аналіз відповідної джерельної бази, серед яких монографії, дисертації, публікації у періодичних виданнях, матеріали наукових конференцій українських та зарубіжних авторів.

Наукові положення, висновки дослідження оцінюємо як теоретично, методично й емпірично обґрунтовані та достовірні.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння методологією.

Дисертаційне дослідження Бахтіної Анни Олегівни забезпечується обґрунтованим вибором, грамотним і послідовним застосуванням методів опрацювання матеріалу, зіставленням різних рівнів системи та структури мови, на яких спостерігається характерна для мови еможі аграматизація формотворчих елементів та їх трансгресія з одного знака в інший з метою утворення цілої системи знаків з відповідними їй специфічними рисами. Надзвичайно цікавим у роботі є логіко-феноменологічний експеримент до знака еможі з його подальшою верифікацією за допомогою формул інтуїціоністської логіки і таблиць істинності, що дозволило раціоналізувати перцепції та інтерпретації реципієнтів стосовно

знаків емої. А також необхідно виокремити оригінальний та науково обґрунтований підхід здобувача до креації матриці знака емої, пояснення та візуалізація якої вражає та заслуговує уваги не лише як те, що було зроблено вперше у науці, а я як таке, що містить багато важливих елементів експлікації мовоутворення в цілому. Особистий внесок здобувача полягає у визначенні лінгвістичних та логіко-структурних параметрів полілатеральності емої, що дозволило через уведені поняття «полілатеральність» як методологічної основи по відношенню до специфіки теми дослідження, провести експерименти синтезу природних (української, іспанської, німецької) та штучних (емої) мов на основі вербального та візуального вираження, а також уперше шляхом емпіричних експериментів з'ясувати специфіку міжмовної трансформації знаків природних та штучних мов з урахуванням міждисциплінарних підходів для верифікації результатів дослідження.

6. Апробація результатів дослідження.

Кількість та характер апробаційних праць автора дисертації відображають основні результати дослідження, відповідають пунктам 8,9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова КМУ України №44 від 12.01.2022).

Апробація дисертації здійснювалась на міжнародних наукових конференціях – DHW-2021: Digital Humanities Workshop. December 23, 2021, KRSS2021: KRYVYI RIH SPRING OF SUSTAINABILITY (KRYVYI RIH, Ukraine, 11.05.2021), 8th International Conference ICEduTech 2021 та ін. – з подальшою публікацією результатів дослідження дисертації у виданнях, які індексують у базах даних Scopus та Web of Science Core Collection.

Дисертація пройшла достатню апробацію на міжнародних конференціях, її основний зміст висвітлено у 8 наукових публікаціях, із них – 1 одноосібна, 7 – у співавторстві: 3 статті – у наукових виданнях, включених на дату опублікування

до переліку наукових фахових видань України; 5 статей – у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базах даних Scopus та Web of Science.

7. Структура та зміст дисертації.

робота має належну структуру, яка зумовлена метою і завданнями дослідження. Дисертаційна робота містить вступ, три розділи основної частини з підпунктами, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел з 237 найменувань (з них 115 крилицею та 122 латиницею), список словників та довідкових джерел (16), список електронних ресурсів (6) та список ілюстративних джерел та додатків. Робота містить 6 таблиць та 82 рисунки. Обсяг основного тексту дисертації складає 232 сторінки друкованого тексту.

У розділах роботи поетапно подано встановлення лінгвістичних та логіко-структурних параметрів полілатеральності емої у комп'ютерному бутті (на матеріалі сучасних європейських мов). Перший розділ розкриває лінгвосеміотичну усю мови комп'ютерного буття. Для повноцінного (комплексного, синергетичного) зв'язку мови і мовлення, суті мови дисертантка звернулася до категорії буття – буття сутності. У другому розділі належно схарактеризовано лінгво-логіко-філософську семематичність “емої”. Третій розділ представляє результати полілатеральності “емої” в комп'ютерному бутті (на матеріалі сучасних європейських мов) через апеляцію до семіотичної трансформації знака емої в комп'ютерному бутті з урахуванням властивостей перцептивності, притаманних знакові, застосувавши системний аналіз особливостей емпіричного методу в дослідженні інтерпретації оптичного знака емої під час його генерування та сприйняття. Загальні висновки у дисертаційному дослідженні А. Бахтіної, на нашу думку, логічні й переконливі, викладені аргументовано. Вони загалом відбивають поставлені завдання та результати проведеної роботи. Особливо імponує те, що дисертант провів експерименти, які висвітлюють різнобічний підхід до об'єкта дослідження (див. стор. 99, 139, 148, 164, 196), що підтверджено додатками (див. стор. 279-334), які покращують візуальне сприйняття матеріалу й певних положень дисертації.

8. Дотримання академічної доброчесності.

Фактів про наявність текстових запозичень і порушення академічної доброчесності не встановлено.

9. Дискусійні положення дисертації та зауваження.

Дисертаційна праця Бахтіної Анни Олегівни позначена системним підходом і послідовністю щодо наукової інтерпретації аналізованих явищ у функціонуванні апріорно-апостеріорної штучної мови еможі у комп'ютерному бутті. Проте, на наш погляд, певні положення потребують уточнень і пояснень.

1. Логіка і закономірність впровадження різнобічних експериментів пояснюється про кожен зокрема, однак експерименти в сукупності виглядають несистемними: оскільки всі експерименти за змістом передбачали різні сторони висвітлення теми дослідження (педагогічний експеримент, лінгвокриміналістичний, логокомбінаторний тощо), то мало місце пояснення системи експериментів крізь призму причинно-наслідкових зв'язків.

2. У темі дисертації, як і протягом усього тексту роботи, еможі прописується латиницею замість кириличного варіанта «емодзі», що потребує обґрунтованості такого підходу з поясненням, чим обумовлений такий підхід і як він дотичний до специфіки дослідження.

Перелічені зауваження носять дискусійний характер, тобто мають бути інтерпретовані як підтвердження значущості рецензованої роботи, продуктивності запропонованих нею шляхів вирішення актуальних наукових проблем, а питання, сподіваємось, спонукають дисертанта до роздумів, що будуть озвучені під час захисту основних положень роботи.

10. Загальна оцінка дисертації.

Дисертація Бахтіної Анни Олегівни «Полілатеральність еможі в комп'ютерному бутті (на матеріалі сучасних європейських мов)» є завершеною науковою працею, у якій її авторкою отримано нові науково обґрунтовані результати. У цілому дисертація є цілісним науковим дослідженням, що свідчить про становлення науковця з високим рівнем філологічної культури,

належною теоретико-методологічною підготовкою, здатного здійснювати наукове потрактування складних лінгвістичних феноменів та теорії мовознавства, презентувати власну дослідницьку діяльність у кваліфікаційній роботі відповідно до вимог, передбачених пунктами 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 та відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. №40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», й автор дисертації, **Бахтіна Анна Олегівна**, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри романської філології
та порівняльно-типологічного
мовознавства
Факультету романо-германської філології
Київського університету імені
Бориса Грінченка

Віта БОСА

Віта БОСА

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554

ВЛАСНОРУЧНИЙ ПІДПИС
Віта БОСА ЗАСВІДЧУЮ
(ПІБ)
Київський університет імені Бориса Грінченка
(підпис)